

FORTÆLLINGSANALYSE FOR HISTORIKERE

■ ANNE MAGNUSSEN

Fortællingsbegrebet er efterhånden blevet en fast del af historisk terminologi, ikke mindst som afsæt for bestemte typer problemstillinger.¹ Begrebet og dets brug kan således ses som en tendens hen imod en større epistemologisk og metodologisk bredde inden for historiefaget, hvor kildekritikken i dag blot er ét af flere metodiske greb.² Hvad der konkret menes med *fortælling*, er dog ikke altid lige klart, og fortællingsanalysens potentiale som konkret metode eller analysestrategi overses jævnligt.³ Formålet med denne artikel er at diskutere og præsentere en ramme for, hvordan en fortællingstilgang kan rejse og besvare nye problemstillinger og skærpe den historiske analyse. Efter en kort introduktion til artiklens gennemgående eksempel og fortællingsanalysens teoretiske afsæt, vil jeg præsentere mit bud på fortællingsanalysen som analysestrategi.

EKSEMPEL: NYBYGGERFORTÆLLINGEN OM TEXAS

Det gennemgående eksempel handler om Texas' historie og er en analyse af, hvordan fortællingen om Texas bruges til at styrke et bestemt etnisk hierarki i begyndelsen af 1900-tallet. En sådan undersøgelse kan ses som del af en bredere problemstilling vedrørende etniske fællesskaber og relationerne imellem dem som del af den politiske, sociale og kulturelle udvikling i Texas.⁴

Efter at have været del af det spanske kolonirige siden begyndelsen af 1500-tallet blev Texas fra 1821 en af de nordlige provinser i det nye, uafhængige Mexico. Texas var tyndt befolket, og hverken regionens oprindelige befolkning eller mexicanerne fyldte meget, mens et stigende antal amerikanere flyttede til regionen. Fra 1820'erne tilskyndede den mexicanske regering dem ligefrem til at slå sig ned ved at uddele *land grants* mod at immigranterne accepterede Mexico

---

1 For en kort præsentation af argumentationen hos tre af fortællingsdebattens centrale teoretikere (Hayden White, Paul Ricoeur og David Carr), se Popkin: *History, Historians*, 33-56.

2 Se Edelberg og Simonsen: 'Changing the Subject'. For en analyse af kildekritikkens historicitet, se også Nevers: *Kildekritikkens begrebshistorie*.

3 Bal: *Narratology*, 4; Herman: 'Storytelling', 4.

4 Eksemplet bygger bl.a. på Magnussen: 'New People, New Historical Narratives'; Magnussen: 'Belonging on the Border'; Magnussen: 'Comics as Historical Source Material'; Magnussen: 'Between Progress and the Frontier'. Disse tekster præsenterer mere udfoldede analyser af eksemplet.

som deres nye fædreland.⁵ En texansk historiebog fra 1922 indledes med en beskrivelse af netop denne periode:

When the Austins came in 1821 and opened the way for people from the States, Texas history had its real beginning. Fifteen years later San Jacinto was fought and won and for ten years more Texas was a Republic. Then after one of the greatest political battles in American history, it became a State. These twenty-five years is the heroic period of Texas history.⁶

Citatet er et eksempel på nybyggerfortællingen om Texas, hvor den amerikanske migration til regionen i begyndelsen af 1800-tallet fremstilles som den egentlige begyndelse på Texas' historie. Amerikanerne Moses og Stephen F. Austin (*the Austins*) repræsenterer den anglo-amerikanske immigration og var de helte, der som nogle af de første tog initiativ til at organisere tilflytningen. *San Jacinto* repræsenterer modsætningsforholdet mellem de amerikanske immigranter og den mexicanske centralregering, og stednavnet refererer konkret til den militære konflikt, der kulminerede i marts-april 1836. I et slag ved San Jacinto, Texas, den 21. april vandt texanske militser over den mexicanske hær, hvorefter Texas blev en uafhængig nation – og 10 år senere en delstat i USA.

I skolebogscitatets fortælling om Texas bliver nogle personer og begivenheder fremhævet, mens andre bliver marginaliseret eller helt udeladt. De anglo-amerikanske immigranter var f.eks. kun en af de mange etniske grupper i regionen. Andre var texanere af mexicansk oprindelse, europæiske immigranter og afrikansk-amerikanere. Ved at fremstille immigrationen som den 'egentlige begyndelse' på Texas' historie udelader skolebogen ikke bare flere befolkningsgrupper, men minimerer samtidig betydningen af den historie, der gik forud, hvor Comanches, Apaches, Tonkawas og Wichitas levede i området; hvor regionen var del af de spanske kolonier; og hvor uafhængighedskampe i begyndelsen af 1800-tallet førte til Mexicos (inkl. Texas') uafhængighed fra Spanien. Fortællingen kunne have taget andre former og f.eks. have lagt vægt på regionens etniske mangfoldighed i stedet for på anglo-amerikanerne som det etniske fællesskab, der definerede Texas. Skolebogen fremstiller fortællingen om Texas som del af *the frontier*, dvs. forestillingen om, at nybyggerne civiliserede det amerikanske kontinent, efterhånden som de bevægede sig vestpå.

Skolebogen rummer i sin helhed mange flere personer, grupper og begivenheder end de der nævnes i det korte citat, men de har alle det tilfælles, at anglo-amerikanerne eller anglo-texanerne er helte, og begivenhederne beskrives fra et anglo-amerikansk/texansk perspektiv. Ligesom i enhver anden redegørelse for

---

5 Konkret skulle immigranterne overholde lovgivning, konvertere til katolicismen og lære spansk, hvilket dog kun skete sporadisk. Lack: *The Texas Revolutionary Experience*, 4.

6 Wharton: *The Republic of Texas*, 5.

en historisk periode er skolebogens fortælling altså udtryk for valg og fravalg samt vægtning af nogle elementer frem for andre.⁷ Disse valg er ikke tilfældige, men er bestemt af den konkrete forfatter, tekstens genre og af den kontekst, hvori teksten er produceret. Bogen er formet af 1920'ernes historiebogsgenre, og dens beskrivelse af 1820'ernes befolkning afspejler 1920'ernes etniske relationer og magtforhold. Befolkningen bestod på det tidspunkt hovedsageligt af tre større etniske grupper, nemlig anglo-texanere, afrikansk-texanere og mexicansk-texanere. Anglo-texanerne var flest, og selvom der var socioøkonomiske forskelle inden for gruppen, dominerede de entydigt i politik, økonomi og kultur.⁸

Nybyggerfortællingen forbandt fortid og nutid, hvilket fremgår endnu tydeligere af en anden skolebog fra slutningen af 1920'erne. Om 1820'erne hedder det, at "Now begins the chronicle of the Anglo-American colonization of Texas. The event that made us all what we are today".⁹ Ligesom det første citat understreger dette immigrationens afgørende historiske betydning. Citatet tydeliggør den pointe, som er underforstået i det første citat, at rigtige texanere har rødder i 1800-talsimmigrationen og er af anglo-amerikansk oprindelse. Der er al mulig grund til at gå ud fra, at en anglo-texansk elev anno 1922 ville føle sig inkluderet i et texansk fællesskab, hvorimod afrikansk-texanere og mexicansk-texanere næppe ville.¹⁰ De texanske historiebøger har således påvirket skoleelevernes forståelse ikke bare af Texas' historie, men også deres selvforståelse og rolle i det texanske samfund.

Analysen ovenfor peger på to væsentlige karakteristika ved fortællinger: for det første er enhver fremstilling af et fænomen eller en begivenhed udtryk for bestemte valg og fravalg, og dermed hvad der bliver erindret, og hvad der bliver glemt. For det andet er sådanne fra- og tilvalg relateret til, hvad fortællingerne bliver brugt til og af hvem, samt hvordan de virker. Fortællinger bidrager til at skabe identiteter og fællesskaber, til at forme magtrelationerne imellem de forskellige fællesskaber og til at legitimere bestemte værdier og adfærd. Fortællingsanalyser (f.eks. af skolebøger) kan således bl.a. bidrage til en forståelse af, hvordan identiteter og fællesskaber bliver konstrueret, og hvordan de er med til at forme sociale praksisser og relationer.

---

7 For en introduktion til perioden, se Hardin: *Texian Iliad*.

8 Den afrikansk-texanske befolkning udgjorde ca. 20 procent i 1900 og den anglo- og mexicansk-texanske befolkning til sammen ca. 79 procent (*US Census 1900*, Texas). Baseret på gennemgang af US Census 1900 for byen Gonzales, Texas, udgjorde mexicansk-texanerne 10-15 procent. Størrelsesforholdet mellem de tre etniske grupper varierede dog markant mellem regionerne i Texas med konsekvenser for de etniske relationer. Magnussen: 'New People, New Historical Narratives'.

9 Patton og Rosenfield Jr.: *Texas History Movies*, 71. En tegneserie, bragt i *Dallas Morning News*, og efterfølgende anvendt i nogle texanske skolars historieundervisning fra begyndelsen af 1930'erne. Magnussen: 'Comics as Historical Source Material', 103-105.

10 Magnussen: 'Comics as Historical Source Material'.

FORTÆLLINGENS TEORETISKE AFSÆT OG OPERATIONALISERING

Studiet af fortællinger, narratologi, opstod fra slutningen af 1960'erne som del af den sprogteoretisk inspirerede strukturalisme, ifølge hvilken en teksts betydning kunne udledes af dens interne strukturer. Strukturalister kortlagde forskellige mere eller mindre fastlagte strukturer fra en grundlæggende relation mellem aktører, handlinger og begivenheder samt tid og rum, til mere komplekse strukturer som aktant- og sommerfuglemodellerne.¹¹ Kognitionsforskere har derimod interesseret sig for, hvordan individer og grupper bruger fortællinger som et redskab til *sensemaking*, og hvordan fortællinger er performative.¹² Det er denne forståelse af fortællinger, der forklarer, hvordan skoleelever kan bruge en bestemt fortælling om Texas til at få deres omverden til at give mening, f.eks. hvad angår tilhørsforhold og betydningen af etniske forskelle. Med kognitionsteoretikeren David Hermans formulering kan "stories function as both (a) a target of interpretation and (b) a means of making sense of experience – a resource for structuring and comprehending the world".¹³ En bestemt fortælling kan bruges til at skabe sammenhæng og mening i en narrativ tekst og til at forstå f.eks. en konfrontation på et gadehjørne mellem personer af forskellig etnicitet.

Med afsæt i ovenstående formulerer jeg tre pointer, som strukturerer artiklen. Den første pointe handler om fortællingernes temporalitet: Individer, grupper og organisationer bruger fortællinger til at organisere deres erfaringer og erindringer på en sådan måde, at de kan bruge dem til at forstå det de hører, ser og læser i nutiden med henblik på fremtidige holdninger og handlinger. Det betyder, at fortællinger er performative, fordi de kan påvirke aktørers fremtidige praksis og måde at se verden på. Denne pointe udfoldes i afsnittet "Tekst, historie og fortælling".

Den anden pointe er, at en fortællingsstruktur (relationen mellem aktører, handlinger, tid og rum) kan bruges både til at analysere narrative tekster, sådan som de første narratologer gjorde, og til at analysere ens omverden (Hermans "world" i citatet ovenfor). En historikers kildemateriale er typisk tekster, men med Hermans dobbelte fokus (punkterne a) og b) ovenfor) kan han/hun bruge et fortællingsanalytisk greb også på tekster – og på tværs af tekster – som ikke i udgangspunktet har en narrativ form (f.eks. billeder, arkitektur, monumenter, etc.). Fortællingsstrukturen, dens komponenter og deres sammenhæng bliver præsenteret og eksemplificeret i afsnittet om "Fortællingens komponenter".

Den tredje pointe er, at når fortællinger betragtes som performative, har det konsekvenser for, hvilke spørgsmål der stilles. Fokus flyttes fra studiet af tekster

---

11 Larsen: 'Strukturalisme', 114-117.

12 Meister: 'Narratology', 340; Herman: 'Narrative Theory and the Science of Mind'. Historikeren David Carr ser også fortællinger som performative med særlig fokus på historie. Carr: *Time, Narrative*, 67. Han refererer dog til *common sense* og ikke kognitionsteori som afsæt. Carr: 'Narrative Explanation', 21, 24.

13 Herman: 'Cognitive Narratology', 30.

som referencer til og beskrivelser af fortidige begivenheder, til studiet af teksters performativitet, dvs. hvordan de har været (og er) med til at forme værdier og adfærd og dermed bidrager til konstitueringen af den sociale virkelighed.¹⁴ I afsnittet om "Problemstillinger og fortællingsanalyse" giver jeg eksempler på denne type problemstillinger.¹⁵

TEKST, HISTORIE OG FORTÆLLING

Inspirationen til den konkrete fortællingsanalyse er litteraturteoretikeren Mieke Bals opdeling af tekster i tre niveauer.¹⁶ Den omdefineres dog markant, sådan at den bliver relevant for historiske kilder og spørgsmål. Min fortællingsanalytiske strategi lægger vægt på historieniveauets valg og fravalg og på fortællingsniveauets performativitet. Jeg gør derfor kontekst(erne) og den tidsmæssige dynamik mellem niveauerne til centrale dele af analysen. Argumentationen for dette udfoldes nedenfor.

Niveauerne er ikke egenskaber ved materialet i sig selv, men udgør et analytisk greb og en opdeling, der bruges til at tænke med og til at strukturere analysen. Tekstniveauet er de konkrete kilder, historikeren analyserer, og det er det eneste af de tre niveauer, som han/hun har direkte adgang til. Med en problemstilling vedrørende etnicitetens betydning i Texas er skolebøger som nævnt potentielt kildemateriale, ligesom lovgivning, politiske taler, retssagsdokumenter, arkitektur, monumenter, bykort etc. kan være det.¹⁷ Udvælgelse og ophavsbestemmelse af kilder ligner til forveksling fremgangsmåden inden for den funktionelle kildekritik, om end et fortællingsanalytisk fokus ofte inviterer til kilde typer, der ikke ligger lige for i mere traditionelle historiske undersøgelser, f.eks. populærkultur og fiktion.¹⁸

---

14 Bal: *Narratology*, 10; Carr: *Time, Narrative*, 61-62; Hansen: 'Business History'; Trouillot: *Silencing the Past*, 1-30.

15 Forskningsfelterne erindringshistorie og historiebrug inddrager ofte fortællingsbegrebet, og litteraturen inden for disse felter er omfangsrig, også fra de historiske institutter ved danske universiteter og museer. Se f.eks.: Adriansen: *Erindringssteder*; Jensen: *Historiebevidsthed/fortidsbrug*; Nielsen: *Historiens forvandlinger*; Sørensen: 'Om film og historie'; Warring: 'Kollektiv erindring'. Den mest aktive (2018) danske forskergruppe inden for fortællingsanalyser er Centre for Business History på CBS. Hansen: 'Organizational Culture'; Hansen: 'Business History'; Hansen: 'Making Sense of Financial Crises', Mordhorst: 'Arla and Danish National Identity'; Mordhorst og Schwarzkopf: 'Theorizing Narrative'; Sørensen: 'Banking on the Nation', der alle giver eksempler med relevans for denne artikels fokus.

16 Bal bruger begreberne *text*, *story* og *fabula*. I brugen af både Bals narratologi og David Hermans kombination af kognitionsvidenskab, narratologi og sprogvidenskab har det været mit mål at gøre disse terminologitunge teori- og metodekomplekser så enkle og umiddelbart anvendelige som muligt. Jf. Bal: *Narratology*.

17 En tekst er ifølge Bal "a finite, structured whole composed of signs". Jf. Bal: *Narratology*, 7, 5. For en god ordens skyld nævnes det, at det funktionelle kildebegreb underforstås, hver gang jeg bruger termen "kilde".

18 Trouillot nævner f.eks. *Westerns* som central kilde til amerikaneres syn på 1800-talshistorie. Trouillot: *Silencing the Past*, 22. For et analyseeksempel, se Hansen og Magnussen: 'Business

Tekster, der er relevante for historiske spørgsmål, inkluderer som regel referencer til en begivenhed eller periode, og i konventionelle sproglige tekster som citaterne ovenfor er referencerne de konkrete ord og sætninger. I citatet “[In 1836] San Jacinto was fought and won and for ten years Texas was a Republic”, er der f.eks. en angivelse af tid (1836), sted (San Jacinto, men også det faktum at historiebogen hedder *The Republic of Texas*) og handlingstype (fought and won), som udgør referencer til Texas’ uafhængighedskampe.¹⁹ Et eksempel på en anden teksttype, der refererer til den samme historiske periode, er det monument fra 1910 med en milittsoldat, som er placeret på en central plads i den lille texanske by, Gonzales. Indskriften, militssoldaten som figur (inkl. påklædning og positur) samt monumentets placering på en central plads i byen ved siden af domhuset, refererer alle til Texas’ uafhængighedskampe.²⁰ Monumentet er et eksempel på, at tekster ikke behøver at være konventionelt narrative for at kunne referere til en bestemt fortælling.

På tekstniveauet udpeger teksterne således en bestemt periode, men de er også udtryk for bestemte til- og fravalg, og det er dem, historikeren interesserer sig for på historieniveauet. Her holder historikeren tekstens fremstilling op imod den viden, der ellers er tilgængelig om de relevante begivenheder fra sekundærlitteratur og andre kilder fra perioden. Historikeren skal f.eks. vide noget om den etniske sammensætning i 1820’erne for at vide, at anglo-texanerne fremhæves på bekostning af andre befolkningsgrupper. Omdrejningspunktet på historieniveau er således den historiske kontekst, som teksten peger på eller handler om.

På det tredje niveau, fortællingsniveauet, er historikeren interesseret i, hvorfor til- og fravalgene er som de er, eller med andre ord, hvad fortællingen bliver brugt til og hvordan den virker. Herved flyttes fokus til fortællingens performativitet som del af den kontekst, teksten er produceret og/eller cirkulerer i (i eksemplets tilfælde, Texas i 1920’erne). Skellet mellem historie- og fortællingsniveau er altså defineret ved en forskel i temporalitet. Historieniveauet er fortidsrettet og fortællingsniveauet fremtidsrettet, og det bliver tydeligt, at der altid er to kontekster involveret i en fortællingsanalyse.

En fortællingsanalytisk problemstilling vil ofte fokusere på fortællingsniveauet og tekstens performativitet, men historieniveauet (studiet af til- og fravalg i forhold til den historiske kontekst) er som regel en nødvendig forudsætning for en analyse på fortællingsniveauet. Som det fremgår af eksemplerne nedenfor, kan vægten dog placeres forskelligt på et temporalt kontinuum mellem et fokus

---

and Community’. For god ordens skyld skal det nævnes, at jeg ser ophavsgenrebestemmelse som en uomgængelig del af alle historiske studier og ikke særlig forbundet til kildekritik.

19 Wharton: *The Republic of Texas*, 5.

20 Indskriften lyder: “Erected by the State of Texas in grateful memory of those heroes who made this spot historic as the birth-place of Texas independence. Gonzales, Texas, 1910”. Egne fotos, Magnussen: ‘Between Progress and the Frontier’.

på, hvad en tekst udelader (historieniveauet), og hvordan den bliver brugt og virker (fortællingsniveauet).

Historie- og fortællingsniveauerne udledes begge af teksten og dens referencer i tid og rum, som jeg gav eksempler på ovenfor. Fortællingsniveauet er dog ofte mere abstrakt end historieniveauet, fordi beskrivelsen af en fortidig periode skal 'løsnes' tilstrækkeligt fra den oprindelige historiske kontekst til at kunne bruges til at forstå og legitimere eller marginalisere handlinger i en anden kontekst. Abstraktionsprocessen kan forstås sådan, at der trækkes parallel eller diakront, altså på tværs af tid, mellem en historisk periode og den samtid, hvori en given fortælling bruges. Det er tilfældet i klassiske historiebrugsstudier, f.eks. som nybyggerfortællingen beskrevet ovenfor, men en fortællingsanalytisk problemstilling kan også fungere synkront, altså på tværs af f.eks. forskellige steder eller samfundsgrupper. I den sidste del af afsnittet om "Problemstillinger og fortællingsanalyse" nedenfor giver jeg et eksempel på sådan en analyse.

FORTÆLLINGENS KOMPONENTER

Ifølge den strukturalistiske narratologi kunne en teksts betydning udledes af fortællingens struktur. Da denne artikel handler om historiske analyser og fortællinger som performative, er det epistemologiske grundlag et andet end strukturalismens, som det fremgår af definitionen af de tre niveauer ovenfor. Fortællingens struktur og dens grundkomponenter – aktører, handlinger og begivenheder, tid og rum – kan dog bruges som konkret analytisk greb og som en del af analyseprocessen.

Begivenheder og aktører skal som nævnt løsnes fra deres oprindelige historiske kontekst for at kunne bruges på fortællingsniveauet. Det overordnede princip er, at de aktører, begivenheder og steder, der indgår i fortællingen, skal være karakteriseret sådan, at de både er genkendelige på historieniveauet, hvor eksemplets kontekst er Texas i 1820'erne, og samtidig er anvendelige på fortællingsniveauet, hvor konteksten er Texas i begyndelsen af 1900-tallet, og hvor fortællingen bruges.

I nybyggerfortællingen bliver der f.eks. trukket en parallel, hvor hovedpersonernes etnicitet, og de værdier der knyttes til dem, bliver fastholdt: heltene i 1820'erne var anglo-texanere, ligesom de er det i 1920'erne, og de er modige, frihedselskende, demokratisk sindede og hårdtarbejdende i begge perioder. De konkrete handlinger er til gengæld blevet forenklet, så de i begge perioder repræsenterer forsvaret af de førnævnte værdier. Immigranternes rydning af territorium og konflikter med den oprindelige befolkning og den mexicanske centralmagt i 1820'erne og 1830'erne er f.eks. ikke aktuelle i 1920'erne, men de værdier, der blev knyttet til dem, kan bruges til at legitimere anglo-texanernes praksisser og verdenssyn i 1920'erne. Modstanderen er tilsvarende blevet gjort så abstrakt, så at sige i to dimensioner, den kan rumme 1820'ernes og 1830'ernes oprindelige befolkning, natur og at den mexicanske

hær under ét, og den kan danne bro til 1920'ernes anglo-texanske udfordringer, som bl.a. var relateret til urbanisering og demografiske ændringer.²¹

Ifølge Eugene C. Barkers historiebog fra 1912 er det i den første koloniseringsperiode *naturen*, der er heltenes primære modstander. Barker skriver f.eks. at den mexicanske regering inviterer anglo-amerikanere til Texas "to colonize its wilderness".²² Om livet som amerikaner i Texas skriver han, at:

By 1835 there were at least twenty-five thousand Americans in the country. At first they suffered a great many hardships, but conditions improved as time went on, and most of them became able to live very comfortably. In less than a dozen years the Americans did more to develop the province than Spain had done in all its three hundred years of possession.²³

Citatet refererer kun i meget vage termer til nybyggernes modstander, men med referencer til at de skal "colonize its wilderness", gennemgår "a great many hardships" og ender med at udvikle Texas og "live very comfortably", kan deres projekt opsummeres til at være en tæmning af *naturen*. Med den politiske og militære konflikt i 1830'erne bliver mexicanerne imidlertid den nye modstander, der fremstilles som grundlæggende forskellig fra. Forskellene relaterer bl.a. til race, religion, arbejdsetik samt ideer om regeringsform og uddannelse. På alle områder fremstilles mexicanerne som kulturelt underlegne og derved som del af den uciviliserede modstander.²⁴

I skolebøgernes fremstilling af Texas' historie tillægges *rummet* stor betydning, og det etnisk definerede tilhørsforhold til Texas er ikke overraskende centralt.²⁵ Amerikanske nybyggere bliver omtalt som texanere, hvilket de mexicanere, der bor i regionen i forvejen, aldrig bliver. I nutidig historieskrivning (2018) omtales den mexicanske befolkning i Texas som *tejanos* (spansk for texanere), men betegnelsen bruges ikke i historiebøgerne fra begyndelsen af 1900-tallet.²⁶ Historiebøgerne etablerer således en modstilling, hvor de få historiske personer af mexicansk herkomst, der bliver nævnt som indbyggere i Texas, som hovedregel bliver refereret til som mexicanere i modsætning til texanerne.

---

21 Industri i mindre texanske byer var under udvikling og nært relateret til landbruget med f.eks. bomulds møller, oliemøller og teglværk. Calvert et al: *The History of Texas*, 237-288.

22 Barker et al: *A School History*, 80.

23 Barker et al: *A School History*, 330.

24 Barker et al: *A School History*, 83.

25 Bal: *Narratology*, 219-222.

26 Barker: *Readings*; Bolton og Barker: *With the Makers of Texas*; Steen: *History of Texas*; Wharton: *History of Texas*; Wharton: *The Republic of Texas*. Nogle steder er der dog modifikationer, f.eks. med reference til "Mexicans" som var "natural Texans". Wharton: *History of Texas*, 191; Wharton: 'Spanish-Americans'; Barker: *Readings*, 247.

Tre forskellige rum er i spil; USA, Texas og Mexico. Selvom Texas ret beset var en del af Mexico indtil 1836, fremstiller fortællingen Texas og Mexico som to adskilte rum, og mexicanske militærenheder fremstår som om, de tager fra Texas og tilbage til Mexico.²⁷ I beskrivelsen af, hvordan konflikten spidser til fra begyndelsen af 1830'erne, fremstilles anglo-texanerne som om de forsvare sig mod et angreb udefra, fra Mexico og mexicanerne, hvilket forstærkes af, at den fastboende mexicanske befolkning i Texas så godt som ikke omtales i historiebøgerne. Det bidrager til at legitimere uafhængighedskampene, men det definerer også en texaner som et menneske af anglo-amerikansk oprindelse og fjerner opmærksomheden fra Texas som del af Mexicos historie. Denne marginalisering af Texas' mexicanske historie gør det vanskeligt at forstå Texas som andet end anglo-amerikansk, f.eks. som et nationalt og etnisk mangfoldigt sted med en nationalt foranderlig historie.

Aktørerne *handler over tid*, hvilket jeg allerede har berørt ovenfor i forbindelse med aktørerne. Fortællingen handler om en konflikt, som bliver overvundet, og den tillægger både konflikten og dens løsning bestemte værdier.²⁸ I de tre ovennævnte citater overvinder de anglo-amerikanske nybyggere modgang af forskellig karakter, og nybyggerens kamp mod naturen og for civilisation bliver tillagt større værdi end den militære sejr over den mexicanske hær i 1836, som førte til Texas' uafhængighed fra Mexico. Det understreges også af, at Stephen F. Austin bliver fremstillet som den vigtigste historiske figur i Texas' 1800-talshistorie, også vigtigere end f.eks. heltene fra slagene ved Alamo, og San Jacinto, som førte til uafhængighed. Krigsheltene Sam Houston, William B. Travis, David Crockett og Jim Bowie fremstilles som helte, men de får langt fra samme omtale og centrale rolle som Austin.²⁹

Vægtningen af civiliseringsprocessen, og fremstillingen af det militære sammenstød som en naturlig følge af denne proces, gjorde det muligt at forstå fortællingen om Texas i sammenhæng med en anden og større fortælling om USA og amerikansk fællesskab. Et af historiebogscitaterne ovenfor refererer til indlemmelsen af Texas i USA som "one of the greatest political battles in American history", og forbindelsen er endnu tydeligere i et afsnit med *Teachers' notes* i en af bøgerne.³⁰ Her angiver forfatteren, hvilke pointer og moraler, læreren skal lægge vægt på i undervisningen, og i noterne til kapitlet om amerikansk kolonisering og uafhængighedskampene står blandt andet, at læreren skal:

---

27 Patton: *Texas History Movies*: 165, 121; Magnussen: 'Comics as Historical Source Material'.

28 Bal: *Narratology*, 7. For at udgøre en fortælling skal serien af handlinger være afrundet eller fremstå som en enhed, og den kan derfor i sin mest abstrakte form beskrives i henhold til begyndelse-midte-afslutning eller ligevægt-uligevægt-ligevægt. Tsevan Todorov citeret i Herman: 'Narrative Theory and the Cognitive Sciences', 3. Se også Carr: *Time, Narrative*, 47, 50.

29 Jf. fodnote 28.

30 Wharton: *The Republic of Texas*, 5; Barker et al: *A School History*, 334-354.

[p]resent the American colonization of Texas as merely a step in the general movement of westward expansion of the United States, connecting it with the spread from the Appalachian mountains to the Mississippi, and with the purchase of Louisiana.³¹

Dette perspektiv betyder, at når man er texaner, er man også amerikaner, og der bliver etableret en forbindelse til den *frontier*-fortælling, som Frederick Jackson Turner formulerede i 1893. Det er fortællingen om, hvordan europæiske immigranter bliver til amerikanere *on the frontier* ved at tilegne sig de værdier, som gør dem til noget særligt – hårdt arbejde, nøjsomhed, frihed og demokrati. De er oppe imod *the wilderness*, uden at skelne mellem naturen og de mennesker der beboede området, dvs. den oprindelige befolkning og (de få) mexicanere.³² Med koblingen til USA og *the frontier* går den mexicanske regering, hær og befolkning fra at være historisk specifikke grupper og personer til at være en uciviliseret hindring, som de på alle måder overlegne nybyggere skal overvinde i en længere proces mod et større mål. I overensstemmelse med forestillingen om *Manifest Destiny* er implikationen, at Texas' løsrivelse fra Mexico var uundgåelig og derfor en naturlig følge af den amerikanske immigration, der var begyndt få årtier tidligere.³³

Ved at løsrive de anglo-texanske nybyggeres handlinger fra de konkrete, historisk betingede genvordigheder i 1820'erne og referere til dem som en kamp mod natur og for civilisation, er det muligt at bruge dem til at forstå og legitimere anglo-texanernes handlinger og syn på Texas og mexicanere i 1920'erne. Når en anglo-texaner møder mexicansk-texanere i 1920'erne, kan fortællingen bruges til at betragte og behandle dem både som uciviliserede og som en historisk fjende, der ikke hører til i Texas.

For at det skal give mening at tale om en fortællingsanalyse, skal komponenterne aktører, handling og begivenheder samt tid og rum nødvendigvis indgå i den historiske undersøgelse.³⁴ Hvis analysen f.eks. alene fokuserer på, hvordan en enkelt aktør bliver fremstillet forskelligt på tværs af tekster og/eller perioder, udnytter man langt fra fortællingsanalysens potentiale. Det betyder selvfølgelig ikke at alle komponenter har (lige stor) betydning i en given analyse, men det er en afgørende del af analyseprocessen at tænke dem alle og deres indbyrdes relationer med. Også fokus skal tænkes igennem: Selvom fortællingen *om Texas* kan være svær at adskille fra f.eks. fortællingen *om den texanske revolution* eller *om det anglo-texanske fællesskab*, er der en væsentlig analytisk pointe i at fastholde et bestemt fokus i det praktiske analysearbejde.

---

31 Barker et al: *A School History*, 338-339.

32 Turner: 'The Significance of the Frontier'.

33 Horsman: *Race and Manifest Destiny*.

34 Der kan tilføjes flere komponenter, f.eks. flere aktørroller end helte og modstandere, ligesom handlingsforløbet kan kompliceres. Bal: *Narratology*; Larsen: 'Strukturalisme'.

PROBLEMSTILLINGER OG FORTÆLLINGSANALYSE

Fortællinger bruges til at fastholde, styrke og omforme fællesskaber, om disse så er arbejds- eller familierelaterede, eller nationale eller etniske som her, hvor skolebøgernes fortælling om Texas definerer det texanske fællesskab i henhold til etnicitet (en rigtig texaner er anglo-texaner). Historikeren David Carr kobler fortællingen til fællesskabet, når han argumenterer for, at "[Communal] existence would require that a "story" be shared by the members of the group, such that its formulation and eventual reformulation would be constitutive of the group and its common undertakings".³⁵ Benedict Andersens begreb om forestillede fællesskaber er særlig relevant, når der er tale om nationale eller regionale fællesskaber som i Texas-eksemplet.³⁶ Carr og Anderson fokuserer begge på det enkelte fællesskab og konstruktionen af identitet og tilhørsforhold, men det ligger lige for, også at se på magt som en væsentlig faktor både i konstruktionen af fællesskaber og i deres indbyrdes relationer.³⁷ Det fremgik f.eks. af eksemplet ovenfor, at fortællingen om Texas som anglo-texansk defineret bidrager til at fastholde et etnisk hierarki og etnisk diskriminerende praksisser.

I relation til fortællinger skal magt forstås som en dynamik, der går to veje. På den ene side har et samfunds magtfulde grupper inden for økonomi, politik og kultur stor indflydelse på, f.eks. hvilken fortælling om Texas der er den dominerende. Fortællingen formes og fastholdes via beslutninger og praksisser relateret til uddannelsessystemet, det formelle politiske system, samfundets økonomiske og sociale struktur og historisk erindring i det offentlige rum (monumenter, højtider, nationale fridage). På den anden side spiller fortællingen en væsentlig rolle i forhold til at forme og fastholde bestemte (økonomiske, politiske, kulturelle) magtforhold, hvilket er udgangspunktet for at tale om fortællingers performativitet.³⁸ Jean-Paul Trouillot beskriver dette som dynamikken mellem økonomiske, sociale, demografiske (etc.) processer og fortællingerne om dem, og han anfører, at det er denne dynamik, der er historikerens studieobjekt.³⁹

En dominerende fortælling bidrager således både til at definere, hvem der er texanere, og hvad det vil sige, samt hvem der *ikke* er texanere og derfor kun har ringe eller ingen indflydelse på, hvilke normer og værdier der skal gælde i det politiske, kulturelle, sociale og økonomiske liv.

EN DOMINERENDE FORTÆLLING OG DENS BRUG

En dominerende fortælling udgør pr. definition normen, og der skal derfor forholdsvist få referencer til at aktivere den. Det var f.eks. tilfældet ovenfor både med

---

35 Carr: *Time, Narrative*, 155-156.

36 Anderson: *Imagined Communities*.

37 Carr diskuterer dog også konflikter inden for fællesskaber, Carr: *Time, Narrative*, 157.

38 Trouillot: *Silencing the Past*, 3-30; Magnussen: 'Between Progress and the Frontier'.

39 Trouillot: *Silencing the Past*, 3-30.

det første citat fra historiebogen og *Texas Heroes*-monumentet i Gonzales. Dominerende fortællinger kan imidlertid være en udfordring hvad angår kildemateriale, da fortællingen ofte vil være selvfølgelig og underforstået.⁴⁰ I første del af 1900-tallet blev der f.eks. sjældent refereret eksplicit til anglo-texanere som etnisk gruppe. Den anglo-texansk dominerede presse refererede til texanere af afrikansk eller mexicansk herkomst med den etniske specifikation (oftest *Coloreds* og *Mexicans*), mens anglo-texanerne blev benævnt ved deres profession, som borgere, som texanere eller simpelthen ved navn.⁴¹ Anglo-texanere var det umærkede eller *default*, og allerede her ligger der en klar indikation af den dominerende fortælling og den dertil knyttede magtposition.

Fra et historievidenskabeligt perspektiv er det selvfølgelig et problem at basere sin analyse på noget, der ikke benævnes, men der er sprækker, og den dominerende fortælling og alle dens komponenter bliver ofte synlige ved særlige lejligheder. Det drejer sig f.eks. om jubilæer og mærkedage, der genererer en del materiale såsom pamfletter, optog, taler, og pressedækning som oplagte kilder til studiet af en dominerende fortælling. En anden mulighed er at arbejde med bestemte tekstgenrer, f.eks. skolebøger og historiske museer, der i hvert fald i begyndelsen af 1900-tallet havde til formål at forme og belære befolkningen, og ikke mindst ungdommen, og derfor også typisk synliggjorde den dominerende fortælling.

Skolebøger har en særlig position som del af uddannelsessystemet, og selvom bøgernes konkrete ophav er bestemte forfattere eller historikere, repræsenterer de et texansk *vi*, hvilket gøres eksplicit i citatet ovenfor om amerikansk immigration: "The event that made us all what we are today".⁴² Det samme gælder museer og historiske monumenter som *Texas Heroes*-monumentet, hvis opførelse og ikke mindst centrale placering i byen har involveret mange grupper, bl.a. organisationen *Daughters of the Republic of Texas*, som tog initiativet; de lokale virksomhedsejere og handelsfolk, som donerede midler til det, og det bystyre som gav tilladelse til, at monumentet blev placeret ved siden af domhuset.⁴³ Skolebogen ville ikke blive anvendt i skolerne og monumentet ikke stå så centralt,

---

40 Et andet, og endnu mere kortfattet eksempel er, at Texas' hovedstad Austin er navngivet efter Stephen F. Austin.

41 Magnussen: 'Between Progress and the Frontier'. Det er selvfølgelig ikke overraskende i anglo-texanske aviser, men aviserne udgjorde den primære og ofte eneste kommunikationskanal i de fleste lokalsamfund.

42 Patton og Rosenfield Jr.: *Texas History Movies*, 71; Carr: *Time, Narrative*, 155-156. Om implicit/eksplicit afsender og modtager, se Bal: *Narratology*, 18-30.

43 Magnussen: 'New People, New Historical Narratives'. Disse overvejelser peger i øvrigt i to retninger, som ikke diskuteres yderligere her. Den ene er relationen mellem individ og fællesskab, som er et gennemgående emne i erindringsforskning. Jf. Nielsen: 'Historiens forvandlinger'; Warring: 'Kollektiv erindring'. Den anden er kommunikationssituationen, som den markeres i den konkrete tekst. Emnet behandles udførligt inden for narratologi. Jf. Bal: *Narratology*, 15-74.

hvis ikke de repræsenterede den dominerende fortælling og dermed anglo-texanernes magtposition.

I skolebøgernes nybyggerfortælling om Texas indgik mexicanerne som en af modstanderne, hvilket bidrog til at marginalisere mexicansk-texanerne i begyndelsen af 1900-tallet. Afrikansk-texanerne var heller ikke inkluderet i det texanske fællesskab, og de havde ingen aktørrolle i nybyggerfortællingen om Texas på trods af, at de udgjorde en væsentlig del af befolkningen både i begyndelsen af 1800-tallet og 1900-tallet.⁴⁴ Udeladelsen af afrikansk-texanerne er et godt eksempel på det, Trouillot kalder en fortællings tavsheder, og konsekvensen var, at afrikansk-texanere ikke blev set som en del af civiliseringsprojektet i 1820'erne, og derfor heller ikke i begyndelsen af 1900-tallet.

Nybyggerfortællingen om Texas var som nævnt den dominerende fortælling i 1920'erne, men dette var en forholdsvis ny status, og en *sydstatsfortælling* om Texas spillede også en central rolle, ikke mindst i relationen mellem anglo-texanere og afrikansk-texanere. En stor del af de anglo-amerikanere, der var flyttet til Texas i første halvdel af 1800-tallet, var fra de amerikanske sydstater, og mange havde taget slaver med.⁴⁵ Texas var en slavestat og kæmpede på Konføderationens side under borgerkrigen (1861-1865). Sydstatsfortællingen om Texas inkluderede afrikansk-texanerne som det uciviliserede modbillede til anglo-texanerne, og som anglo-texanere enten skulle hjælpe eller beskytte sig mod.⁴⁶

Sydstatsfortællingen komplementerede nybyggerfortællingen, da de begge havde anglo-texanerne som den centrale og på alle måder overlegne aktør i relation til andre grupper.⁴⁷ Begge fortællinger legitimerede undertrykkelsen af afrikansk-texanere, og omkring 1900 kom sydstatsfortællingen tydeligt til udtryk i texansk lovgivning og praksisser vedrørende raceadskillelse og i et generelt højt voldsniveau imod afrikansk-texanere.⁴⁸ Afrikansk-texanernes tilstedeværelse og historiske rolle i Texas bliver fremstillet forskelligt i de to fortællinger: Nybyggerfortællingen marginaliserer eller glemmer afrikansk-texanerne, mens sydstatsfortællingen legitimerer undertrykkelsen af dem. De retfærdiggør dog begge marginaliseringen af befolkningsgruppen og anglo-texansk overlegenhed. I det næste afsnit ser jeg nærmere på tavsheder og de modfortællinger, dominerende fortællinger kan give anledning til.

---

44 Jf. fodnote 8 og 45.

45 1836: 9,5% afrikansk-amerikanere, 57% anglo-amerikanere, 6,5% mexicanere, 27% den oprindelige befolkning (*TSHA*). Tallene er dog usikre. Ifølge den første folketælling 1850: afrikansk-texanere da 27,5%, anglo-texanere fra sydstaterne 53,7%, personer med spansk efternavn 5,3%. Herudover 4,7% anglo-texanere fra nordstaterne og 5,4% tysk-texanere. Calvert et al: *The History of Texas*, 112.

46 Magnussen: 'Between Progress and the Frontier'.

47 For en analyse af dynamikken mellem nybygger- og sydstatsfortællingerne, se Magnussen: 'Between Progress and the Frontier'.

48 Barr: 'Early Organizing'.

TAVSHEDER OG MODFORTÆLLINGER

En af fortællingsanalysens grundlæggende pointer er, at enhver fortælling fokuserer på og legitimerer nogle aktører, handlinger og begivenheder, tider og rum, og udelader eller marginaliserer andre. Samtidig med, at en dominerende fortælling skaber fællesskaber (f.eks. med Andersons forestillede fællesskaber) og legitimerer bestemte sociale praksisser, er der grupper og individer, som fortællingen ekskluderer fra indflydelse på de normer og praksisser, som for en stor del lægger rammerne for deres tilværelse. Hvem og hvad, der bliver marginaliseret, er tæt forbundet med hvordan fortællingen bliver brugt i en bestemt kontekst (i eksemplet, Texas i begyndelsen af 1900-tallet). For at kunne afgøre, hvem og hvad der bliver marginaliseret, kommer historiens kontekst (i eksemplet, Texas i begyndelsen af 1800-tallet) i spil. Dermed bliver historikerens temporalitetsperspektiv flyttet fra fortællingsniveauets fokus på nutidig og fremtidig brug, til historieniveauets blik på fortiden.

Alle fortællinger skaber tavsheder, men konsekvenserne for en befolkningsgruppe er størst, når der er tale om dominerende fortællinger. Det skyldes ikke mindst, at en dominerende fortælling slår igennem i institutionelle rammer, verdenssyn og praksisser, fra politiske beslutninger og folketællinger til arkivsamlinger og monumentbygning.

En historisk undersøgelse af, hvad en dominerende fortælling udelader, skaber betydelige udfordringer for historikeren, da tavsheder ikke kun skabes i formuleringen af fortællingen, men også i produktionen af potentielt kildemateriale og i beslutninger om, hvad der skal gemmes og derved gøres tilgængeligt for eftertidens historikere. Michel-Rolph Trouillot argumenterer for, at der i produktionen af historisk viden eksisterer fire typer tavsheder, som påvirker muligheden for at finde kilder til viden om fortidige begivenheder.

Silences enter the process of historical production at four crucial moments: the moment of fact creation (the making of *sources*); the moment of fact assembly (the making of *archives*); the moment of fact retrieval (the making of *narratives*); and the moment of retrospective significance (the making of *history* in the final instance).⁴⁹

Afrikansk-texanerne indgik som nævnt ikke som aktører i nybyggerfortællingen om Texas i 1920'erne, og i sydstatsfortællingen havde de ingen aktiv rolle. Det er udtryk for den fjerde af tavshederne, men i et forsøg på at afdække hvilken historisk rolle de faktisk spillede i 1820'erne, støder man også på Trouillots andre tavsheder. Der er f.eks. meget få præcise opgørelser over antallet af afrikansk-texaner før 1865, hvilket er et eksempel på manglende produktion af kilder, dvs. den første tavshed. Også efter ophævelsen af slaveriet forblev afrikansk-texaner-

---

49 Trouillot: *Silencing the Past*, 26-27.

ne en marginaliseret gruppe, og det betød, at det sparsomme materiale der måtte have været, ikke er blevet gemt eller arkiveret. Det udgør citatets anden tavshed. Den tredje tavshed repræsenteres ved, at afrikansk-texanerne ikke var inkluderet i historiebøger og de første monumentbyggerier, der fra 1880'erne formede begge fortællinger om Texas.⁵⁰

En fortælling er dog sjældent så dominerende, at den undertrykker alle stemmer fuldstændigt, og både i 1800-tallet og i begyndelsen af 1900-tallet var der forskellige talerør for de etniske minoriteter, f.eks. støtteforeninger og broderskaber, som genererede publikationer og dermed kilder til afrikansk- og mexicansk-texanske fortællinger om Texas. Texanske arkivers manglende systematiske indsamling af dette materiale betyder dog, at det oftest er mangelfuldt, jfr. anden tavshed ovenfor.

Studiet af den dominerende fortællings tavsheder har fokus på afrikansk-texanere og mexicansk-texanere som marginaliserede grupper, og det er også tilfældet i studier af de samme gruppers modfortællinger til den dominerende fortælling. Modfortællingerne bruges i modstanden imod de magtforhold og praksisser, som den dominerende fortælling udpeger. En modfortælling inkluderer nogle af de samme aktører og begivenheder som den dominerende fortælling, men tillægger dem andre kendetegn og værdier.

Et eksempel på en dominerende fortælling og en modfortælling om Texas i begyndelsen af 1900-tallet er to samtidige markeringer af slutningen på den amerikanske borgerkrig. Den dominerende fortælling er i dette tilfælde den allerede nævnte sydstatsfortælling om Texas. I Gonzales mindedes de anglo-texanske indbyggere borgerkrigen ved en såkaldt *Decoration Day* i maj. Kvinder fra byens anglo-protestantiske kirker dekorerede gravene over de faldne, og der var processioner gennem byen fra de centralt placerede kirker til kirkegården i byens udkant. Den årligt tilbagevendende ceremoni var synlig i byens rum i kraft af processionen, som i øvrigt var sanktioneret af byens myndigheder og blev dækket i detaljer af den lokale avis *The Gonzales Inquirer*.⁵¹ *Decoration Day* var markeringen af en tabt krig, hvor man begræd *the Lost Cause* og *the Confederate Dead*, og den refererede til mange af de værdier, som også indgik i nybyggerfortællingen om Texas, ikke mindst mandsmod og kampen for frihed og retten til selvbestemmelse.

Få uger senere, i juni, fejrede Gonzales' afrikansk-texanske befolkning *Juneteenth*, hvor de markerede ophævelsen af slaveriet, der var blevet annonceret i Texas 19. juni 1865. *Juneteenth* var en glædelig begivenhed, men den konkrete fejring var udtryk for, at selvom slaveriet var ophørt, var afrikansk-texanerne stadig

---

50 Der blev også bygget mange sydstatsmonumenter i samme periode. McMichael: 'Memories Are Short'.

51 Magnussen: 'New People, New Historical Narratives'; Hansen og Magnussen: 'Business and Community'.

underlagt anglo-texanernes dominans. I modsætning til *Decoration Day* foregik *Juneteenth* nemlig i udkanten af byen, hvor den afrikansk-texanske befolkning boede, og dagen blev kun meget sporadisk omtalt i den lokale *Inquirer*.⁵² Hvor *Decoration Day* blev del af den dominerende fortælling om Texas med dens markering af det anglo-texanske fællesskab, kan *Juneteenth* analyseres som en modfortælling, der grundlæggende omdefinerer relationen mellem anglo- og afrikansk-texanere og insisterer på, at de to grupper er ligeværdige texanere med de samme rettigheder. Ceremonierne henviser til den samme historiske begivenhed, og aktørerne er for manges vedkommende de samme, men begivenheden tillægges forskellige værdier, ikke mindst i vurderingen af konfliktens udfald. Fortællingerne bruges således med forskellige mål – og af forskellige grupper i det texanske samfund i begyndelsen af 1900-tallet.⁵³

DOMINERENDE FORTÆLLINGER

I KRISE OG KONKURRERENDE FORTÆLLINGER

Ovenfor anførte jeg, at en dominerende fortælling som regel kun er synlig i sin udfoldede form i forbindelse med ekstraordinære begivenheder såsom jubilæer, eller opdragende genrer som skolebøger og museer. Det kan imidlertid ændre sig, hvis en dominerende fortælling kommer i krise, enten fordi den udfordres af samfundsændringer (i teknologi, demografi, infrastruktur etc.), der gør, at den ikke længere giver mening for fællesskabets medlemmer, og/eller fordi andre fællesskaber bliver så stærke, at de med deres modfortælling kan udfordre den dominerende fortælling.

Kriser gør fortællinger synlige, fordi forskellige grupper udfordrer og forsvarer dem i et forsøg på at skabe orden i forståelsen af en given situation. På et tidspunkt bliver situationen typisk stabiliseret, og en ny fortælling bliver den dominerende, men indtil da er det muligt at analysere fortællingerne og kampene imellem dem, sådan som det vil fremgå nedenfor.

Nybyggerfortællingen var som nævnt ovenfor forholdsvis ny som dominerende fortælling ved århundredeskiftet. Indtil slutningen af 1800-tallet havde sydstatsfortællingen om Texas været dominerende, men med effektivisering af landbruget, urbanisering, industriel vækst og øget immigration og demografiske ændringer, mistede den primært tilbageskuende sydstatsfortælling noget af sin forklaringskraft.⁵⁴ Periodens fokus på fremskridt og industri passede ikke alene bedre til nybyggerfortællingen, men også til den nye etniske sammensætning.

52 *Juneteenth* er sammentrækningen af June 19th. Begivenheden blev omtalt enkelte år, og de år den ikke blev omtalt er det svært at vide, om den overhovedet fandt sted.

53 I en sidebemærkning kan det nævnes af den seneste debat (2017-18) om *the Confederate Flag* og borgerkrigsmonumenter i de amerikanske sydstater, aktiverer disse fortællinger i forskellige varianter, og oplagt kan analyseres ud fra et fortællingsfokus.

54 For en udfoldet analyse, se Magnussen: 'Between Progress and the Frontier', hvor en tredje fortælling, en såkaldt fremskridtsfortælling, inddrages.

Nye jobmuligheder i landbrug og handel havde øget den mexicansk-texanske befolkning markant, og relationen mellem anglo- og mexicansk-texanere var defineret ved nybyggerfortællingen, snarere end ved sydstatsfortællingen og dens sort-hvide logik.⁵⁵ Nybyggerfortællingen kan således ses som et anglo-texansk forsøg på at tilpasse fortællingen om Texas på en sådan måde, at gruppen stadig var øverst i et etnisk hierarki. Sydstats- og nybyggerfortællingerne var i overensstemmelse, hvad angik heltenes etnicitet, og den konkurrence, der kunne være imellem dem, kom til udtryk i uenigheder inden for det anglo-texanske fællesskab og ikke i relation til de andre etniske grupper. En lignende intern strid var synlig i den mexicansk-texanske befolkning, som det fremgår af det følgende eksempel på konkurrerende fortællinger.

Den mexicansk-texanske befolkning i Texas var øget markant siden 1880'erne, og den bestod for størstedelen af land- og industriarbejdere.⁵⁶ Der var dog også en voksende middelklasse af jordejere og handelsfolk, og de udgjorde primus motor i styrkelsen af en mexicansk-texansk modfortælling i begyndelsen af 1900-tallet. Den kom bl.a. til udtryk ved en kongres i 1911, hvis formål var at organisere den mexicansk-texanske befolkning, så den bedre kunne modstå den anglo-texanske diskrimination.⁵⁷ Presseomtale og taler fra kongressen viser dog, at mødet involverede to konkurrerende fortællinger om Texas og mexicansk-texanernes rolle som del af et texansk fællesskab, eller med andre ord: der var uenighed om modfortællingen i det mexicansk-texanske fællesskab.

Ifølge én fortælling var der et modsætningsforhold både mellem mexicansk-texanerne og anglo-texanerne, og mellem Texas/USA og Mexico: Mexicansk-texanere levede i eksil i Texas i stedet for i Mexico, hvor de hørte hjemme. Den anden fortælling lagde vægten på at fremstille anglo-texanere og mexicansk-texanere som ligeværdige texanere, om end med forskellig oprindelse. Her blev det understreget, at de to grupper besad de samme gode egenskaber (arbejdsomhed, mod, frihedstrang) og i øvrigt lignede hinanden, fordi de begge havde været igennem frihedskampe mod en kolonimagt, hhv. England og Spanien. Denne fortælling havde også konsekvenser i forhold til etnicitet og fællesskab, fordi de to grupper havde det tilfælles, at de begge anså sig selv for at være *hvide* i modsætning til den sorte, afrikansk-texanske befolkning.⁵⁸

Mexicansk-texanernes integrationsfortælling om Texas har en historisk dimension, idet den ligestiller mexicanernes fortid som kolonimagt med amerikanernes, men den afgørende pointe i brugen af denne fortælling er ikke parallellen mellem to forskellige tidsperioder som i anglo-texanernes

---

55 Magnussen: 'Between Progress and the Frontier'.

56 Cardoso: 'Mexican Emigration'.

57 Magnussen: 'Belonging on the Border'.

58 Mexicansk-texanere var juridisk registreret som *white* og ikke *coloreds* på f.eks. folketællingslisterne fra 1900. For en udfoldet analyse, se Magnussen: 'Belonging on the Border'.

brug af nybyggerfortællingen. Fortællingen bygger snarere på parallellen mellem to nationer og etniske grupper, hvor modsætningsforholdet til den afrikansk-texanske befolkning går igen.⁵⁹ Et studie af den mexicansk-texanske integrationsfortælling om Texas vil således centreres om en parallel mellem to samfundsgrupper, snarere end mellem to historiske nedslag forskudt i tid. Denne synkrone mulighed blev anført ovenfor i beskrivelsen af relationen mellem historie- og fortællingsniveauerne.⁶⁰

De to konkurrerende mexicansk-texanske fortællinger lægger op til to forskellige syn på Texas og har konsekvenser for, om mexicansk-texanerne (i egen selvforståelse) hørte til i Texas eller ej. De to fortællinger konkurrerede om at dominere inden for den mexicansk-texanske middelklasse, men over tid blev det den første, med modsætningsforholdet til anglo-texanerne som omdrejningspunkt, der blev stærkest – eller den dominerende fortælling inden for det mexicansk-texanske fællesskab. Det skyldtes formentlig primært øget diskrimination og vold imod mexicansk-texanere i 1910'erne og 1920'erne.⁶¹ I dette tilfælde mistede integrationsfortællingen om Texas, hvor anglo- og mexicansk-texanere var ligeværdige, stadig mere kraft, fordi den ikke lykkedes med at påvirke den dominerende fortælling om Texas som entydigt anglo-texansk.⁶² Det betød ikke, at der ikke stadig var mexicansk-texanere, som argumenterede for integrationsfortællingen, men dens betydning for det mexicansk-texanske fællesskab i sin helhed forblev begrænset, indtil den kom til syne igen med borgerrettighedsorganisationerne særligt efter Anden Verdenskrig.⁶³ Den mexicansk-texanske integrationsfortælling om Texas er således et eksempel på, hvordan en problemstilling potentielt kan inkludere dominerende, mod- og konkurrerende fortællinger.

KONKLUSION

Formålet med denne artikel har været at vise og diskutere, hvordan fortællingsanalyse kan anvendes til besvarelse af historiske problemstillinger. Med Texas som et gennemgående eksempel har jeg argumenteret for, at fortællingsanalyse er særligt velegnet til problemstillinger, der beskæftiger sig med f.eks. konstruk-

---

59 Foley: 'Becoming Hispanic'.

60 Selv paralleller på tværs af steder eller grupper inkluderer en forskydning i tid, om end denne kan være minimal og ikke den primære pointe i fortællingens brug.

61 Delgado: 'The Law of the Noose'; Carrigan og Webb: 'Forgotten Dead'.

62 Med Carrs formulering: "Sometimes we must change the story to accommodate the events; sometimes we change the events, by acting, to accommodate the story", citeret fra Hansen: 'Organizational Culture', 923. Det betyder ikke, at der ikke stadig var mexicansk-texanere, som argumenterede for denne fortælling, men dens betydning for det mexicansk-texanske fællesskab i sin helhed blev meget lille. Integrationsfortællingen kom til syne igen med de mexicansk-texanske borgerrettighedsorganisationer fra slutningen af 1920'erne. Márquez: *LULAC*.

63 Márquez: *LULAC*.

tion af fællesskaber og identiteter. Mere generelt kan man anføre, at fortællingsanalysen skifter fokus fra om teksters udsagn om fortiden er sande til, hvordan teksternes udsagn bliver brugt i deres samtid med henblik på at forme fremtiden. Dermed har jeg også argumenteret for, at fortællingsanalyse er særlig velegnet til, men ikke begrænset til, problemstillinger, der fokuserer på historiebrug.

Med afsæt i litterær narratologi har jeg udviklet og konkretiseret en ramme for fortællingsanalysen som del af historiske problemstillinger. Herved er kontekst(erne) og den tidsmæssige dynamik mellem tekst, historie og fortælling blevet centrale dele af analysen. Jeg har for det første understreget nødvendigheden af en analytisk præcision gennem en skelnen mellem tekstens (kildens) historie- og fortællingsniveau og deres forskellige temporalitet. Her har jeg lagt vægt på, at en fortællingsanalyse opererer med to kontekster, nemlig den historiske kontekst og ophavssituationens (inkl. brugens) kontekst/kontekster. På historieniveauet er det den historiske kontekst og tekstens fremstilling af et historisk emne og de til- og fravalg fremstillingen indebærer, der bliver analyseret og ofte danner udgangspunkt for fortællingsniveauet, hvor fortællingens brug og performativitet er i centrum.

For det andet har jeg med lån fra narratologien præciseret et antal komponenter, der altid bør medtænkes i en fortællingsanalyse. Det drejer sig om aktørerne, handlinger og begivenheder samt tid og rum. Det er gennem den konkrete analyse af disse komponenter og deres indbyrdes relationer, at fortællingsanalysen kan bidrage til at besvare historiske problemstillinger, der handler om, hvordan fortællinger privilegerer nogle grupper og verdenssyn, mens andre bliver marginaliseret.

Den fortællingsanalytiske strategi, som disse analysestrategiske greb repræsenterer, har konsekvenser både for potentielt kildemateriale og for formuleringen af historiske problemstillinger. Når fokus er på fortællingens performativitet og på dynamikken mellem samfundsprocesser og fortællinger om dem, åbnes der for historiske analyser inden for alle former for historie. Dette er åbenlyst ikke nogen ny idé, men med denne artikels bidrag til en konkretisering af de analytiske redskaber håber jeg at have bidraget til at hjælpe udviklingen yderligere på vej.

LITTERATUR

Trykte kilder

Adriansen, Inge: *Erindringssteder i Danmark: Monumenter, mindesmærker og mødesteder*, København: Museum Tusulanums Forlag, 2010.

Anderson, Benedict: *Imagined Communities*, London: Verso, 1983.

Bal, Mieke: *Narratology. Introduction to the Theory of Narrative*, Toronto: University of Toronto Press, 2009 (3. udg.).

Barker, Eugene C. (red.): *Readings in Texas History for High Schools and Colleges*, Dallas: The Southwest Press, 1929.

Barker, Eugene C., Charles Shirley Potts og Charles W. Ramsdell: *A School History of Texas*, Chicago: Row, Peterson & Company, 1912.

- Barr, Alwyn: 'Early Organizing in the Search for Equality. African American Conventions in Late Nineteenth-Century Texas', I Debra A. Reid (red.): *Seeking Inalienable Rights. Texans and Their Quests for Justice*, College Station: Texas A&M University Press, 2009, 1-16.
- Bolton, Herbert E. og Eugene C. Barker (red.): *With the Makers of Texas: A Source Reader in Texas History*, New York, Cincinnati og Chicago: American Book Company, 1904.
- Calvert, Robert A., Arnolde de León og Gregg Cantrell: *The History of Texas*, Malden, MA: Wiley Blackwell, 2014 (5. udg.).
- Campbell, Randolph B.: *Gone to Texas. A History of the Lone Star State*, New York og Oxford: Oxford University Press, 2003.
- Cardoso, Lawrence A.: *Mexican Emigration to the United States 1897-1931. Socio-Economic Patterns*, Tucson: The University of Arizona Press, 1980.
- Carr, David: *Time, Narrative, and History*, Bloomington, Indianapolis: Indiana University Press, 1986.
- Carr, David: 'Narrative Explanation and Its Malcontents', *History and Theory* 47 (1), 2008, 19-30.
- Carrigan, William D. og Clive Webb: *Forgotten Dead. Mob Violence against Mexicans in the United States, 1848-1928*, Oxford og New York: Oxford University Press, 2013.
- Delgado, Richard: 'The Law of the Noose: A History of Latino Lynching', *Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review* 44 (2), 2009, 297-312.
- Edelberg, Peter og Dorthe Gert Simonsen: 'Changing the Subject. Epistemologies of Scandinavian Source Criticism', *Scandinavian Journal of History* 40 (2), 2015, 215-238.
- Foley, Neil: 'Becoming Hispanic: Mexican Americans and the Faustian Pact with Whiteness', I Foley Neil (red.): *Reflexiones 1997, New Directions in Mexican American Studies*, Austin: Center for Mexican American Studies, Austin: University of Texas at Austin, 53-70.
- TSHA, Texas State Historical Association: *Handbook of Texas Online*, Census and Census Records, se: <http://www.tshaonline.org/handbook/online/articles/ulc01>, 12.6.2010 (1.6.2018).
- Hansen, Per H.: 'Organizational Culture and Organizational Change: The Transformation of Savings Banks in Denmark, 1965-1990', *Enterprise and Society* 8 (4), 2007, 920-953.
- Hansen, Per H.: 'Business History: A Cultural and Narrative Approach', *Business History Review* 86 (4), 2012, 693-717.
- Hansen, Per H. og Anne Magnussen: 'Business and Community in Hollywood Films, 1928 to 2015', *Business History Review*, 92 (2), 2018.
- Hardin, Stephen L: *Texian Iliad. A Military History of the Texas Revolution*, Austin: University of Texas Press, 1994.
- Herman, David (red.): *Narrative Theory and the Cognitive Sciences*, Stanford, California: CSLI Publications, 2003.
- Herman, David: 'Narrative Theory and the Sciences of Mind', *Literature Compass* 105, 2013, 421-436.
- Herman, David: 'Cognitive Narratology', I Peter Hühn, John Pier og Wolf Schmidt (red.): *Handbook of Narratology*, Berlin: Walter de Gruyter, 2009, 30-43.
- Herman, David: *Storytelling and the Sciences of Mind*, Cambridge, MA: MIT Press, 2013.
- Horsman, Reginald: *Race and Manifest Destiny. The Origins of American Racial Anglo-Saxonism*, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1981.
- Jensen, Bernard Eric: *Historiebevidthed/Fortidsbrug: Teori og empiri*, Odense: Historia, 2017.
- Lack, Paul D.: *The Texas Revolutionary Experience. A Political and Social History 1835-1836*, College Station: Texas A&M University, 1992.
- Larsen, Svend Erik: 'Strukturalisme', I Johannes Fibiger, Gerd Lütken og Niels Mølgaard (red.): *Litteraturens Tilgange - Metodiske Angrebsvinkler*, København: Gads Forlag, 2001, 109-150.
- Magnussen, Anne: 'New People, New Historical Narratives. When the Mexican-Americans Came to Gonzales, Texas, at the Turn of the Twentieth Century', *Diálogos Latinoamericanos* 16, 2009, 16-34.
- Magnussen, Anne: 'Belonging on the Border. Mexican American Strategies at El Primer Congreso Nacionalista, Texas 1911', I Anne Magnussen, Peter Seeberg, Kirstine Sinclair og Nils Arne Sørensen (red.): *Contested Places*, Odense: University of Southern Denmark, 2013, 135-153.

- Magnussen, Anne: 'Comics as Historical Source Material: Race, Ethnicity and Power According to Texas History Movies', *Studies in Comics* 7 (1), 2016, 99-125.
- Magnussen, Anne: 'Between Progress and the Frontier. Authority and Mob Violence in the Gonzales Inquirer at the Turn of the Twentieth Century', I Laura Feldt og Christian Høgel (red.): *Reframing Authority – the Role of Media and Materiality*, Sheffield: Equinox Publishing, Ltd., 2018, 161-183.
- Márquez, Benja: *LULAC. The Evolution of a Mexican American Political Organization*, Austin: University of Texas Press, 1993.
- McMichael, Kelly: "'Memories Are Short but Monuments Lengthen Remembrances": The United Daughters of the Confederacy and the Power of Civil War Memory', I Gregg Cantrell og Elizabeth H. Turner (red.): *Lone Star Pasts. Memory and History in Texas*, College Station: Texas A&M University Press, 2007, 95-118.
- Meister, Jan Christoph: 'Narratology', I Peter Hühn, John Pier og Wolf Schmidt (red.): *Handbook of Narratology*, Berlin: Walter de Gruyter, 2008, 329-350.
- Mordhorst, Mads: 'Arla and Danish National Identity - Business History as Cultural History', *Business History* 56 (1), 2014, 116-33.
- Mordhorst, Mads og Stefan Schwarzkopf: 'Theorizing Narrative in Business History', *Business History* 59 (8), 1155-75.
- Nevers, Jeppe: *Kildekritikkens Begrebshistorie: En Undersøgelse Af Historiefagets Metodelære*, Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2005.
- Nielsen, Niels Kayser: *Historiens forvandlinger – historiebrug fra monumenter til oplevelsesøkonomi*, Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2010.
- Patton, Jack, og John Jr. Rosenfield: *Texas History Movies*, Dallas: PJM Publishers, 1928.
- Popkin, Jeremy D.: *History, Historians, & Autobiography*, Chicago og London: The University of Chicago Press, 2005.
- Steen, Ralph W.: *History of Texas*, Austin: The Steck Company, 1939.
- Sørensen, Anders Ravn: 'Banking on the Nation: How Four Danish Central Bank Governors Used and Reproduced the Logics of National Identity', *International Journal of Politics, Culture, and Society* 28 (4), 2015, 325-347.
- Sørensen, Nils Arne: 'Om film og historie - nogle metodiske refleksioner', *Historie* 2001: 322-350.
- Trouillot, Michel-Rolph: *Silencing the Past. Power and the Production of History*, Boston: Beacon Press, 1995.
- Turner, Frederick Jackson: 'The Significance of the Frontier in American History', Chicago: *The American Historical Association*, 1893.
- US Census 1900, Texas: https://www.censusrecords.com/search?state=texas&censusyear=1900&_id=1530358860705&page=16 (30.5.2018).
- Warring, Annette: *Kollektiv erindring – et brugbart begreb?*, I Bernard Eric Jensen, Carsten T. Nielsen og Torben Weinreich (red.): *Erindringens og glemslens politik*, Roskilde: Roskilde Universitetsforlag, 1996, 205-233.
- Wharton, Clarence R.: *The Republic of Texas. A Brief History of Texas from the First American Colonies in 1821 to Annexation in 1846*, Houston, TX: C.C. Young Printing Company, 1922.
- Wharton, Clarence R.: *History of Texas*, Dallas: Turner Company, 1935.

ANNE MAGNUSSEN
LEKTOR, PH.D.
INSTITUT FOR HISTORIE
SYDDANSK UNIVERSITET
MAGNUSSEN@SDU.DK

ABSTRACT (UK)

Anne Magnussen: Narrative Analysis for Historians

The concept of narrative as defined in this article has its point of departure in cognitive narratology according to which a narrative is performative. In this sense narratives contribute to the shaping of values and behavior of individuals and groups, and thereby they participate in creating, reproducing and questioning identities, communities and power relationships. Based on such an understanding of narrative, it is no surprise that the concept has become popular among historians, especially within the last 15-20 years. However, only few historians actually use the epistemological and analytical potential of the concept. In this article I focus on how historians can use narrative analysis as an analytical strategy. After a discussion and definition of the concept of narrative, I use a series of examples to show how narrative analysis is relevant and useful in relation to specific kinds of historical research questions. The article is built around an example from Texas at the beginning of the 20th century, a place and time that was characterized by conflicts relating to community, ethnicity and power. The example includes analyses of dominant, counter- and competing narratives.